

journal homepage:

<https://www.supportscience.uz/index.php/ojhpl>

THE ROLE OF INHERITANCE TRADITIONS IN THE DEVELOPMENT OF SOCIETY

Bektosh Erkinovich Isroilov

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor

Researcher at Samarkand State Institute of Foreign Languages

E-mail: isroilov@gmail.com

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: continuity, innovation, socio-philosophical analysis, cultural heritage, development of society, education, technology.

Received: 01.07.25

Accepted: 02.07.25

Published: 03.07.25

Abstract: This article analyzes the social and philosophical issues of the innovative approach to the concept of succession. The harmony of tradition and innovation in the development of society, the processes of interaction between cultural heritage and advanced technologies are considered. The relationship between innovation and succession, and their impact on society and education are discussed.

VORISIYLIK AN'ANALARINING JAMIYAT TARAQQIYOTIDAGI O'RNI

Bektosh Erkinovich Isroilov

Falsafa fanlari nomzodi, dotsent

Samarqand davlat chet tillar unistituti tadqiqotchisi

E-mail: isroilov@gmail.com

Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: vorisiylik, innovatsiya, ijtimoiy-falsafiy tahlil, madaniy meros, jamiyat taraqqiyoti, ta'lim, texnologiya.

Annotatsiya: Ushbu maqolada vorisiylik tushunchasiga ijtimoiy va falsafiy masalalari tahlil qilinadi. Jamiyat taraqqiyotida an'ana va yangilikning uyg'unligi, madaniy meros va ilg'or texnologiyalar o'rtasidagi o'zaro ta'sir jarayonlari ko'rib chiqiladi. Innovatsiya va vorisiylik o'rtasidagi munosabatlar, ularning jamiyat va ta'lim sohalariga ta'siri haqida fikr yuritiladi.

РОЛЬ ТРАДИЦИЙ НАСЛЕДОВАНИЯ В РАЗВИТИИ ОБЩЕСТВА

Бектош Эркинович Исроилов

Кандидат философских наук, доцент

Исследователь Самаркандского государственного института иностранных языков

Email: isroilov@gmail.com

Ташкент, Ўзбекистон

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: преемственность, инновации, социально-философский анализ, культурное наследие, развитие общества, образование, технологии.

Аннотация: В данной статье анализируются социальные и философские вопросы к понятию преемственности. Рассматривается сочетание традиции и новаторства в развитии общества, процессы взаимодействия культурного наследия и передовых технологий. Речь идет о взаимосвязи между инновациями и преемственностью, их влиянии на общество и сферу образования.

Kirish. Jamiyat taraqqiyotida vorisiylik tushunchasi muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir sivilizatsiya o'z tarixiy tajribasi, madaniyati va an'analariga tayangan holda rivojlanadi. Shu bilan birga, innovatsiyalar zamon talabiga moslashish, jamiyat taraqqiyotini yangi pog'onaga olib chiqishda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayonda vorisiylik va innovatsiyaning uyg'unlashuvi ijtimoiy va falsafiy jihatdan chuqur tahlil qilinishi lozim.

Vorisiylikka innovatsion yondashuvda ijtimoiy-falsafiy masalalar-bu jamiyatning vorisiylikka bo'lgan munosabatini, shuningdek, vorisiylikning ijtimoiy, huquqiy va axloqiy ta'sirlarini tadqiq qilishga yo'naltirilgan muammolar tizimidir. Bu masalalarni aniqlashda innovatsion yondashuvlar, ya'ni texnologiyalar, genetika, intellektual mulk, qonunchilik va boshqa sohalardagi o'zgarishlar olib keladigan yangi tendensiyalar hamda ularning falsafiy va ijtimoiy aspektlarini ko'rib chiqish zarur.

Adabiyotlar tahlili. Vorisiylik - bu tarixiy, ijtimoiy va madaniy jarayonlar bilan bog'liq, shaxs va jamiyatning ijtimoiy-huquqiy, falsafiy va axloqiy ko'zqarashlarida o'zgarishlar va yangilanishlar jarayoni. Innovatsion yondashuvlar vorisiylikka taalluqli muammolarni hal etishda yangi fikrlar va qarashlar bilan ta'minlaydi, ya'ni vorisiylikka faqat tarixiy yoki huquqiy nuqtayi nazardan emas, balki ijtimoiy va falsafiy jihatdan ham yondoshish muhim ahamiyat kasb etadi. [1,2].

Ijtimoiy-falsafiy tahlil, Ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan vorisiylik va innovatsiya jamiyat taraqqiyotining uzluksizligi uchun muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonni bir nechta falsafiy yondashuvlar orqali ko'rib chiqish mumkin:

Gegel dialektikasi. Hegel nazariyasiga ko'ra, jamiyat taraqqiyoti ziddiyatlar va ularning yechimlari asosida sodir bo'ladi. Vorisiylik va innovatsiya o'rtasidagi ziddiyatlar yangi, takomillashgan shakllarda namoyon bo'ladi.

Tarixiy materialismta'limotiga ko'ra, jamiyat taraqqiyoti mehnat vositalari va iqtisodiy munosabatlar bilan bog'liq. Innovatsiya mehnat vositalarining rivojlanishiga olib keladi, shuning uchun vorisiylik asosida ishlab chiqarish tizimlarini takomillashtirish jamiyat taraqqiyotini belgilaydi.

Postmodern falsafasiga ko'ra, har qanday jamiyatda madaniy va intellektual merosning xilma-xilligi innovatsiyalarni rag'batlantiradi. Yangi g'oyalar va texnologiyalar tarixiy bilimlar bilan uyg'unlashganda, ular samarali rivojlanishga xizmat qiladi.

Tahlil va natijalar. Innovatsion yondashuvni vorisiylik asosida rivojlantirish bir nechta sohalarda muhim ahamiyatga ega:

Maorif va ta'lim: Interaktiv metodlar, raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt va axborot texnologiyalaridan foydalanish ta'lim samaradorligini oshiradi.

Iqtisodiyot va sanoat: An'anaviy ishlab chiqarish usullari zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirilganda, iqtisodiy o'sishga erishish mumkin.

Madaniyat va san'at: Milliy merosni asrab-avaylab, uni zamonaviy san'at va dizayn bilan boyitish madaniy rivojlanishni ta'minlaydi.

Vorisiylikning ijtimoiy tomoni jamiyatning ijtimoiy tuzilishi, axloqiy va huquqiy mezonlar bilan chambarchas bog'liq. Vorisiylik jarayoni shaxslar va to'plamlar o'rtasida o'zaro munosabatlar va qadriyatlarni o'tkazishning bir usuli bo'lib, uning ijtimoiy ahamiyati shundaki, u jamiyatdagi har bir shaxsning o'rmini aniqlashga yordam beradi va aniq bir meroslarni kelajak avlodlarga uzatishga imkoniyat yaratadi. Bundan tashqari, vorisiylik shakllari jamiyatdagi muammolarni hal etishda ham katta ahamiyatga ega. [3].

Vorisiylikka innovatsion yondashuv axloqiy nuqtai nazardan ham muhimdir. Vorisiylik, shubhasiz, axloqiy va manfiy ta'sirlarga olib kelishi mumkin. Shaxslar va jamiyatlar vorisiylikning "o'zlashtirilgan" yoki "hurmatga sazovor" yo'llarini qo'llash orqali o'z qadriyatlarini saqlab qolishga harakat qilishadi. Shu bilan birga, vorisiylik orqali huquqiy adolat va tenglikka erishish mumkin, ammo buning uchun jamiyatdagi axloqiy ko'rsatmalar va qadriyatlar yangilanishi kerak.

Vorisiylikka innovatsion yondashuvda yangi fikrlar va texnologiyalarning jamiyatga kirishi muhim ahamiyatga ega. Masalan, biotexnologiya va genetika sohasidagi innovatsiyalar vorisiylikka yangi qarashlarni paydo qiladi. Bunday yondashuv, vorisiylikning genetik va ekologik omillariga ta'sir o'tkazishda, hatto tabiiy meroslarni saqlash va ularni kelajak avlodlarga uzatishda foyda beradi.

Vorisiylik taraqqiyot bilan chambarchas bog'liq bo'lib, uning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy jihatlar jamiyatning rivojlanishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Innovatsion yondashuvlar vorisiylikka yangi o'lchamlar qo'shadi, ya'ni jamiyat o'zidan taraqqiy etgan holda, avvalgi

avlodlarning bilimlari, texnologik yutuqlari va madaniy meroslarini boyitishga intiladi. Bu orqali vorisiylikning ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy ahamiyati yanada oshadi.

Vorisiylikni huquqiy jihatdan ham innovatsion yondashuvlar orqali qayta ko'rib chiqish zarur. Bu, ayniqsa, murakkab huquqiy munosabatlar, intellektual mulkni saqlash, xususiy mulk va siyosiy huquqlar kabi masalalarga taalluqlidir. Vorisiylikka doir huquqiy me'yorlarning yangilanishi, jamiyatdagi huquqiy tizimning barqarorligini ta'minlash va avlodlar o'rtasida tenglikni ta'minlashga yordam beradi.

Vorisiylikka innovatsion yondashuvda, yangi texnologiyalar (genetika, axborot texnologiyalari, intellektual mulk huquqi) vorisiylik jarayonini o'zgartira oladi. Misol uchun, genetik testlar va nanotexnologiyalar orqali shaxsning vorisiylik haqidagi bilimlari kengayib, yangi axborotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish mumkin bo'ladi.

Innovatsion yondashuvda vorisiylikka falsafiy va ijtimoiy-huquqiy masalalar, jamiyatning rivoji, texnologiyalar va inson huquqlari o'rtasidagi aloqalarni yaxshilashga xizmat qiladi. Vorisiylikning ijtimoiy, axloqiy va huquqiy jihatlari turli yo'nalishlarda ishlashni talab qiladi va har bir yangi texnologiya va jamiyat o'zgarishlari vorisiylikni yangi ko'rinishlarda ishlab chiqishga yordam beradi.

Vorisiylikka innovatsion yondashuvda ijtimoiy-falsafiy masalalar haqidagi ma'lumotlarni kengaytirish uchun, biz yangi tendentsiyalar va innovatsion texnologiyalarning vorisiylikka qanday ta'sir ko'rsatayotganini ko'rib chiqishimiz mumkin. Bu masala zamonaviy jamiyatda muhim ahamiyatga ega va uning ijtimoiy, huquqiy va axloqiy jihatlari yuqori darajada muhokama qilinmoqda.

1. Vorisiylik va genetika. Zamonaviy genetika texnologiyalari vorisiylik bilan bog'liq yangi masalalarni paydo qiladi. Masalan, genetik tahlillar orqali shaxsning irsiyat va salomatlik haqida aniq ma'lumotlar olish mumkin. Bu axborotlar vorisiylikni qanday va qay tarzda ijtimoiy va huquqiy nuqtai nazardan boshqarish masalalarini yangicha ko'rib chiqishga yordam beradi.

2. Vorisiylik va ijtimoiy tenglik. Vorisiylikka innovatsion yondashuvning ijtimoiy tenglikka ta'siri katta ahamiyatga ega. Jamiyatdagi turli qatlamlar va mahalla, oiladagi iqtisodiy mavqeiga qaramay, vorisiylikka bo'lgan huquqlar va imkoniyatlar teng bo'lishi kerak. Innovatsion yondashuv vorisiylikning ijtimoiy adolat va tenglikka ta'sirini baholashni talab etadi.

3. Vorisiylik va madaniy meros. Madaniy meros, tarixi va oilaviy qadriyatlar vorisiylikka ham ta'sir o'tkazadi. Vorisiylik, oiladan oilaga, avloddan avlodga o'tishi mumkin bo'lgan madaniy va tarixi jihatlardagi qimmatli narsalarni muhofaza qilishni talab qiladi. Innovatsion yondashuvlar orqali madaniy meros va uning saqlanishini ta'minlash bo'yicha yangi g'oyalar ishlab chiqilmoqda.

4. Etika va huquqiy muammolar. Vorisiylikning innovatsion yondashuvlari bilan bog‘liq etik va huquqiy muammolar ham doimiy e‘tiborga muhtoj. Masalan, shaxsning shaxsiy ma‘lumotlarini varislarga berish yoki genetik ma‘lumotlarni vorisiylikka kiritishdagi axloqiy va huquqiy muammolar.

5. Vorisiylik va ijtimoiy rivojlanish. Ijtimoiy rivojlanishda vorisiylikning o‘rni katta. Innovatsion yondashuvlar vorisiylikning jamiyatdagi barqarorlik va rivojlanishga qanday ta‘sir qilishini tahlil qiladi. Misol uchun, iqtisodiy va ijtimoiy tenglik, ish o‘rinlari va har xil ijtimoiy tizimlarda vorisiylikning roli qanday shakllanishi kerak. [4,5].

Innovatsion yondashuvlar vorisiylikda axborot texnologiyalarining rolini oshiradi:

1. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi vorisiylikka bo‘lgan yondashuvlarni ham o‘zgartirmoqda. Yangidan-yangi elektron platformalar va zamonaviy texnologik instrumentlar vorisiylik jarayonini osonlashtirib, uni tezkor va ta‘sirchan qiladi. Bu omil vorisiylikka iqtisodiy, huquqiy va madaniy sohalarida yangi imkoniyatlar yaratadi.

Innovatsion texnologiyalar va vorisiylik. Vorisiylikka innovatsion yondashuvda, yangi texnologiyalar (genetika, axborot texnologiyalari, intellektual mulk huquqi) vorisiylik jarayonini o‘zgartira oladi. Misol uchun, genetik testlar va nanotexnologiyalar orqali shaxsning vorisiylik haqidagi bilimlari kengayib, yangi axborotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish mumkin bo‘ladi.

Falsafiy masala: vorisiylik va texnologik taraqqiyot o‘rtasidagi munosabatlar haqidagi savollar, ya‘ni texnologiyalar vorisiylikni qanday ifoda etadi? Intellektual mulk va genetikaga bog‘liq huquqlar insonning shaxsiy huquqlariga ta‘sir qilyaptimi?

2. Qonunchilik va vorisiylik. Vorisiylik va qonunchilik o‘rtasidagi munosabatlar jamiyatdagi ijtimoiy adolat, tenglik va shaxsiy huquqlarga ta‘sir ko‘rsatadi. Innovatsion yondashuvlar vorisiylik huquqlarining transformatsiyasiga olib kelishi mumkin. Misol uchun, elektron meros, yoki virtual aktivlar (bitkoinlar, raqamli mahsulotlar)ga bo‘lgan huquqlar.

Falsafiy masala: vorisiylik huquqining ijtimoiy va shaxsiy jihatlari, qonunchilik himoyasi va huquqiy tenglikni ta‘minlashning ahamiyati.

3. Axloq va vorisiylik. Vorisiylikning axloqiy aspektlari ham muhim ahamiyatga ega. Jamiyatda vorisiylik bilan bog‘liq axloqiy mezonlar, shaxsning haq-huquqlari va uning jamiyatdagi o‘rni xususidagi savollar tug‘iladi.

Falsafiy masala: vorisiylik haqidagi axloqiy qarorlar jamiyat va oilada qanday muammolarni keltirib chiqaradi? Vorisiylikda tenglik va haqqoniylikni ta‘minlash qanday amaliy choralar bilan mumkin?

5. Texnologik o‘zgarishlar va vorisiylik. Zamonaviy texnologiyalar vorisiylikka yangi vositalarni taqdim etadi. Elektron meros, raqamli aktivlar va internetdagi shaxsiy huquqlar vorisiylik tizimiga yangi paradigmalar kiritishga imkoniyat yaratmoqda.

6. Ikkilashtirilgan vorisiylik: jamiyat va shaxsning o‘zaro aloqasi. Vorisiylik, jamiyat va shaxsning o‘zaro aloqasi, ya’ni shaxs va jamiyatning qonun va axloq asosida qanday o‘zaro munosabatlarda bo‘lishi haqidagi savollar mazmunini ochishga imkon yaratadi.

Xulosa. Vorisiylikka innovatsion yondashuv, faqat huquqiy va iqtisodiy masalalar bilan cheklanmasdan, ijtimoiy va falsafiy jihatdan ham murakkab va ko‘p tomonlama muammoga aylanadi. Vorisiylikning yangilanishi jamiyatni rivojlantirish va uning kelajagini ta’minlash uchun muhimdir. Innovatsion yondashuvda vorisiylikka falsafiy va ijtimoiy-huquqiy masalalar, jamiyatning rivoji, texnologiyalar va inson huquqlari o‘rtasidagi aloqalarni yaxshilashga xizmat qiladi. Vorisiylikning ijtimoiy, axloqiy va huquqiy jihatlari turli yo‘nalishlarda ishlashni talab qiladi va har bir yangi texnologiya va jamiyat o‘zgarishlari vorisiylikni yangi ko‘rinishlarda ishlab chiqishga yordam beradi. Vorisiylikni faqat tarixiy yoki huquqiy yondashuvlar orqali emas, balki axloqiy va ijtimoiy kontekstda ham ko‘rish lozim. Bu innovatsion yondashuvlar vorisiylikning ijtimoiy-huquqiy va falsafiy masalalarini hal qilishga imkoniyat yaratadi, jamiyatning rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. N.Shermuxeamedova. Falsafa va fan metodologiyasi. 2010 yil.
2. Ziyodulla Davronov. Falsafa. 2006 yil
3. Z.Davronov, N.Shermuxeamedova, D.Fayzixo‘jayeva, M.Nurmatova, B.Hunov, M.Qahhorova, A.Sultanova. Falsafa (I qism). Darslik. -T.: «Fan va texnologiya», 2019, 648 bet.
4. Доклад о развитии человека 2010 – Реальное богатство народов: пути к развитию человека. – ПРООН, 2020. С. 22.
5. O‘zbekiston fanlar akademiyasi. O‘zbekistonda Ijtimoiy fanlar. Elektron manba.